

Nr 259.

Av herr **Andersson, Gustav Emil, m. fl.**, om anslag till utredning rörande den framtida avsättningen av småvirke.

De av världskrisen föranledda statsåtgärderna för säkrande av landets bränsleförsörjning ha syftat till förhindrande av fri prisbildning på bränslemarknaden, varjämte förbrukningen av de olika bränsleslagen underkastats reglering. Producenterna av inhemska vedbränslen ha i stor utsträckning tillförsäkrats avsättning till bestämda priser av de vedkvantiteter, som de av statsmakterna ålagts att framvinna.

Den länge efterlängtade freden antages allmänt inom en icke alltför avlägsen framtid bliva verklighet. För vårt försörjningsläge kommer ett fredsslut att medföra vittgående konsekvenser.

Vad bränslemarknaden beträffar, finnes skäl att antaga, att denna under en viss övergångstid efter fredsslutet kommer att vara underkastad fortsatt statlig reglering. Det gäller nämligen att avveckla den pågående bränsle-regleringen på sätt som rättvist tillgodoser allmänna och enskilda intressen. För detta ändamål finnes särskild avvecklingsplan uppgjord av statens bränslekommission.

Det torde med största sannolikhet kunna förmodas, att förhållandena å bränslemarknaden efter en dylik övergångsperiod komma att i vissa hänseenden bliva desamma som före det nu pågående kriget. Sålunda tala starka skäl för antagandet att importen av fossila bränslen efter hand kommer att ske fritt till priser, som innebära starkt försämrad konkurrensmöjlighet för våra inhemska vedbränslen. Härutöver undandrager sig emellertid läget på den framtida bränslemarknaden allt bedömande.

Genom sänkta producentpriser å inhemskt vedbränsle, främst brännved, kolved och gengasved, kommer avsättningen av dessa sortiment sannolikt att avsevärt försvåras. För skogsvården är det emellertid av väsentlig betydelse att de stamdimensioner, varav dessa sortiment utvinnas, i tid genom gallring avlägsnas ur bestånden. Härigenom åstadkommes nämligen den betydande ökning av skogsbeståndens värdetillväxt, som ju är skogsvårdens syfte.

Visserligen bör beaktas, att mycket stora kvantiteter dylikt småvirke under de förflutna krisåren utrensats ur våra skogar. Under den senaste 5-årsperioden har den totala avverkningen nämligen till övervägande delen utgjorts av dylikt småvirke. Å andra sidan kan emellertid med fog invändas att problemet måste ses på lång sikt. De nu företagna starkare avverkningarna av klenare stamdimensioner få till stor del betraktas som en realisation av sedan länge befintligt kapital av dylikt virke, vilket därför torde ha minskat. De genomgallrade bestånden komma dock tack vare den ökade tillväxten inom kort att åter vara gallringsfärdiga.

Ytterligare kan tillgången på klenare virke i framtiden antagas öka såsom resultatet av det, sedan inrättandet av skogsvårdsstyrelserna, intensifierade skogsvårdsarbetet, särskilt med hänsyn till uppdragandet av tätare förnygringar, icke minst å de jämförelsevis stora arealer otillfredsställande beväxten skogsmark, som under senare år kalavverkats. Härtill kommer den genom utvidgad betesfred hastigt framträngande klenbjörken. Ifrågavarande skogsvårdsarbeten ha i större utsträckning kommit till utförande i Svea- och Götaland än i Norrland. Med hänsyn härtill och till klimatiska faktorer är huvuddelen av produktionen av dylikt småvirke att emotse i ifrågavarande sydliga delar av landet, d. v. s. inom områden med stor bränsleförbrukning.

Avgörande för kvantiteten i framtiden till vedbränsle disponibelt stamvirke är emellertid icke endast produktionen av dylika dimensioner utan även den utsträckning i vilken desamma kunna upparbetas till andra värdefullare sortiment, främst massaved. Förhoppningar hava knutits till massa-industriens möjligheter att i större utsträckning utnyttja småvirke under fyra tum. Hittills har så skett endast i ringa utsträckning. De enormt stegrade avverkningskostnaderna för de klenare dimensionerna av småved torde åtminstone under lågkonjunktur lägga hinder i vägen härför.

Man torde i detta sammanhang icke heller kunna bortse från möjligheten av att helt nya industriella metoder kunna uppfinnas, varigenom småvirke kan komma att vinna ökad industriell avsättning till nöjaktiga priser.

I detta sammanhang bör erinras om vikten av att ekonomiskt lönande skogsgallringar kunna utföras under tider av arbetslöshet för beredande av arbetstillfällen.

Såsom framgår av det ovan sagda är frågan angående den framtida avsättningen av småvirke av synnerligen stor vikt och innesluter i sig ett flertal problemkomplex, vilka i ett sammanhang böra utredas.

Med blicken klar för frågans betydelse har man inom Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, som under de senaste åren förmedlat avsättningen av ca $\frac{2}{3}$ av det inom landet producerade småvirket, tillsatt en kommitté för åvägabringande av utredning i ärendet. Vid de förberedande undersökningarna i frågan, som inom riksförbundet vidtagits, har konstaterats, att utredningen lämpligen bör uppdelas i följande huvudavsnitt:

- 1) Den framtida tillgången på klenvirke och dettas avsättning inom olika användningsområden.
- 2) Framställningskostnader för olika småvirkessortiment för vissa avsättningslägen vid iakttagande av utdrivningsteknikens senaste rön.
- 3) Möjligheterna till rationalisering av distributionen av inhemskt vedbränsle.
- 4) Möjligheterna till förbättring av nu förekommande värmepannor för ved.
- 5) Upplysning och propaganda rörande användning av inhemskt bränsle.

Skogsägareföreningarnas riksförbund har ansett det vara naturligt, att förbundet tillsammans med de till detsamma anslutna föreningarna står för de kostnader, som äro förenade med utredningens 3:e avsnitt. Frågan angående distributionen av inhemskt bränsle är nämligen i vad rör brännveden till övervägande grad att betrakta som ett de skogliga ekonomiska föreningarnas intresse.

Detsamma torde i viss mån gälla utredningens 5:e avsnitt.

Beträffande de övriga avsnitten torde emellertid andra synpunkter böra iakttagas.

Den framtida produktionen av klenvirke och dettas rationella användning är sålunda en nationalekonomisk angelägenhet av stor betydelse.

Kalkyler rörande framställningskostnaderna för småvirkes Sortiment kunna ej ske utan hänsynstagande till kostnaderna för utvinnande jämväl av övriga Sortiment, varför detta problem är att betrakta som en skogsbrukets samfälliga angelägenhet.

Den värmetekniska utredningen slutligen har betydelse icke blott för skogsägarna utan även för landet i dess helhet, då den bör bidraga till trygghet av vår självförsörjning vid inträffande nya kriser.

I sistnämnda tre hänseenden torde det därför vara rimligt och skäligt att det allmänna beviljar utredningen ekonomiskt stöd. Rörande vikten och behovet av att dessa specialutredningar åvägabringas hänvisas till följande intyg från dels professorn vid skogshögskolan T. Streiffert, dels chefen för Föreningen skogsarbetens arbetsstudieavdelning, jägmästaren L. Mattson-Mårn, och slutligen docenten vid tekniska högskolan, J. Rydberg. Kostnaderna för dessa tre utredningar beräknas belöpa sig till resp. 5 000, 30 000 och 10 000 kronor.

I anslutning till vad sålunda framhållits hemställas,

att riksdagen måtte anvisa 45 000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande till utredning rörande småvirkesavsättningen i framtiden, särskilt med hänsyn tagen till våra inhemska vedbränselns konkurrenskraft vid fri import av fossila bränslen.

Stockholm den 23 januari 1945.

Gust. E. Andersson.   *Jones Erik Andersson.*   *Bernhard Nilsson.*

Gunnar Lodenius.   *Bernhard Näsgård.*   *Carl Sundberg.*

Nils Gabrielsson.

P. J. Näslund.

Bilagor.

Intyg.

Med anledning av inom Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund pågående utredning rörande småvirkesavsättningen i framtiden får undertecknad anföra följande.

Den för vårt skogsbruk viktiga frågan rörande småvirkesavsättningen efter kriget är i första hand av intresse ur *skogsvårdssynpunkt*. För våra skogars värdetillväxt är det av väsentlig betydelse, att klenare, undermåliga stamdimensioner avlägsnas ur bestånden så att tillväxten får avsätta sig på de bättre stammarna, vilka härigenom komma att växa snabbare.

Ur privatekonomisk synpunkt är emellertid en dylik utrensning av klenvirke, kortsiktigt sett, föga räntabel, i det att avverkningen av dylikt virke jämfört med de grövre sortimenten i regel ger betydligt sämre direkt netto och i många fall rent underskott. Den enskilde skogsägaren är, enligt vad erfarenheten utvisar, ofta ovillig att utföra kostsamma skogsvårdsarbeten, vilka ofta först efter en lång tidsperiod, kanske först sedan vederbörande själv avlidit, kunna antagas giva ett visst ekonomiskt resultat.

Skogsbruket såsom ekonomiskt företag måste emellertid ses på lång sikt.

Det är därför av vikt att småvirkesavsättningen rationaliseras så långt ske kan, så att om möjligt på naturlig väg bästa möjliga priser för småvirket kunna erhållas. På så sätt blir det ett direkt ekonomiskt intresse för skogsägaren att väl vårda sin skog.

Den inledningsvis omnämnda utredningen avser just en sådan rationalisering och bör därför hälsas med tillfredsställelse. Ett viktigt led i en dylik utredning är emellertid en undersökning rörande den i framtiden beräknade tillgången på småvirke av vissa dimensionsklasser. Utan ett dylikt statistiskt underlag måste en utredning rörande småvirkesavsättningen i framtiden i många hänseenden vila på lös grund.

Då någon dylik hela landet omfattande, tidsaktuell produktionsutredning icke förefinnes, får jag på det livligaste tillstyrka motionens i detta avseende framlagda förslag.

Någon exakt kostnadskalkyl för en dylik utredning kan icke utan svårighet åvägbringas. Förslagsvis anser jag 5 000 kronor vara en minimikostnad härför.

Skogshögskolan den 20 januari 1945.

Thorsten Streyffert.

Professor.

P. M. angående arbetsstudier å bränsleved.

Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund har av mig anhållit om ett yttrande angående behovet av och möjligheterna för anordnande av arbetsstudier å huggning och transport av bränslesortiment. Bakgrunden för denna framställning är följande.

Under krigsåren ha vi på grund av landets avspärning från de vanliga handelsvägarna varit hänvisade att hämta en väsentlig del av vårt bränslebehov från våra skogar. Detta har medfört en synnerligen stark efterfrågan på allt småvirke i form av kast- eller kolved, vilket i sin tur har varit till icke ringa fördel för våra skogars vård och avkastning. Efter kriget kommer med stor sannolikhet dessa förhållanden att snabbt ändras.

För att göra denna förändring så lite känbar som möjligt, kunna två vägar prövas. Den första är att förbättra vedens användningsmöjligheter, då speciellt som bränsle, den andra att, i den mån så är möjligt, rationalisera och förbilliga det nuvarande huggnings- och transportarbetet. Genomförandet av denna senare åtgärd förutsätter ett ingående studium av teknik och arbetsåtgång vid de lika arbetsoperationer, som stå i samband med småvirkesfångsten.

Under de senare åren ha sådana arbetsstudier i stor utsträckning bedrivits inom det skogliga. För Norrland och Dalarna har därvid Föreningen Skogsarbeten och Kungl. Domänstyrelsen nära samarbetat på området inom organisationen S. D. A. För Värmland har Värmlands Skogsarbetsstudier V. S. A. varit i verksamhet.

Som naturligt är ha dessa studier i första hand måst ägnas de gagnvirkes-sortiment, timmer och massaved, som närmast äro föremål för de till organisationerna ifråga anslutna skogsägarnas närmaste intresse. Under dessa sista år, under bränslekrisen, har givetvis även en del uppmärksamhet ägnats åt småvirkessortimenten kastved och kolved. Bl. a. har därvid exempelvis från S. D. A. en studie över arbetsprestationen vid vedhuggning publicerats i Norrlands Skogsvårdsförbunds Tidskrift 1941, H IV. Från V. S. A:s sida har bl. a. en ny släpkärra kommit i marknaden. Någon anledning att gå djupare in på hithörande problem har emellertid ej under dessa år förelegat, då arbetslönerna på detta område knappast i någon större utsträckning kunnat avvägas efter rationella grunder utan i stället så, som nöden för tillfället krävt.

Under de gångna åren har inom hela Norrland och Dalarna skogsavtal slutits. Speciellt S. D. A. har i detta sammanhang nära inkopplats på uppläggning och finslipning av bortsättningsbestämmelser, prislistor och svårighetstabeller. Detta arbete kommer enligt vad jag har mig bekant även under närmaste åren att taga en väsentlig del av uppmärksamheten i anspråk. Någon möjlighet att inom nuvarande organisationer upptaga småvirkesfrågan inom rimlig tid förefaller alltså knappast att föreligga. Under sådana förhållanden vore det givetvis synnerligen önskvärt, om hithörande problem kunde upptagas till mera ingående behandling från annat håll, exempelvis från Skogsägareföreningarnas Riksförbund.

Lämpligaste sättet för ordnande av ett sådant studium vore givetvis, att en särskild avdelning organiserades inom Riksförbundet, som kunde inrikta sitt arbete på småvirkesfrågan. Att döma av hittills vunna erfarenheter skulle en sådan avdelning mycket väl betala sig, och få stadigvarande sysselsättning, då varje löst problem ständigt visat sig föda nya, som kräva granskning.

Emellertid blir resultatet av en sådan avdelnings arbete alltid en fråga på längre sikt. Den kan med andra ord svårligen ge de snabba besked, som krävas för de problem, som enligt ovan bliva aktuella nu omedelbart vid krigets avslutning. För att på denna punkt kunna snabbt få fram något av värde, skulle man kunna tänka sig att Riksförbundet lät utföra en sammanförning och genomarbetning av hittills tillgängliga undersökningar å småvirkesområdet, i den mån överenskommelse om disposition av material från på området arbetande organisationer kunde träffas. Därutöver skulle i Förbundets regi några studier kunna utföras för granskning av de problem, som knyta sig till användningen av hittills konstruerade släpkärror — Lennakärran, med släpvagn, B.K.-kärran o. s. v. Ett preliminärt metodstudium av speciellt huggningsarbetet å kast- och kolved borde även kunna genomföras. Under arbetets gång borde alldeles särskild uppmärksamhet ägnas åt de speciella önskemål angående fortsatta undersökningar, som framtråda och ett program uppläggas för det kontinuerliga arbete på området, som med säkerhet skall visa sig erforderligt.

Kostnaderna för en sådan preliminär granskning av frågan borde kunna begränsas till c:a 30 000 kronor, vilket belopp då skulle möjliggöra avlöning åt särskild undersökningsledare för arbetet och ett par studiemän under somnaren 1945 samt kostnader för bearbetningar.

17/1 1945.

L. Mattsson-Mårn.

Intyg.

På begäran av Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund får undertecknad anföra följande.

Problemet att åstadkomma goda vedpannor har visat sig vara mycket svårslöst, och svårigheterna ha varit särskilt framträdande vid mindre pannor av den storlek, som användes i villor och enfamiljshus. Trots att betydande arbete från olika håll under de sista 10—15 åren nedlagts på utarbetandet av nya och förbättrade konstruktioner, har ännu icke någon fullgod vedpanna framkommit. Det torde emellertid ligga inom möjligheternas gräns att för mindre anläggningar minska bränsleförbrukningen med upp till 30 à 40 % genom införande av förbättrade pannkonstruktioner. Det måste därför anses vara av stor vikt, såväl med hänsyn till önskvärldheten av att i framtiden få avsättning för vid rationell skogsskötsel utfallande gallringsved, som med hänsyn till strävandena att höja bostadsstandarden på landsbygden, att en tekniskt fullgod lösning av vedeldningsproblemet framarbetas. Då det torde finnas goda utsikter, att genom ett fortsatt arbete avsevärda förbättringar skall kunna uppnås på detta område är det synnerligen önskvärt att medel beviljas för ytterligare bearbetning av denna fråga. Någon kalkyl rörande kostnaderna för ett dylikt arbete kan knappast göras på förhand. Man kan emellertid med säkerhet utgå ifrån att kostnaderna komma att överstiga 10 000 kronor och med hänsyn härtill torde det kunna anses befogat att för dylika arbetens igångsättande begära ett anslag uppgående till nämnda summa.

Stockholm den 18 januari 1945.

John Rydberg.